

ISSN 2566-3690

www.bas.gov.ba

GLASNIK

INSTITUT ZA STANDARDIZACIJU BOSNE I HERCEGOVINE; GODINA XII; BROJ 4, DECEMBAR 2018

**OCJENJIVANJE
USKLAĐENOSTI
U BiH**

INSTITUT ZA STANDARDIZACIJU BOSNE I HERCEGOVINE
ИНСТИТУТ ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

www.bas.gov.ba

GLASNIK

INSTITUT ZA STANDARDIZACIJU BOSNE I HERCEGOVINE; GODINA XII, BROJ 4, DECEMBAR 2018

Glasnik
Instituta za standardizaciju BiH;
godina XII, broj 4,
decembar 2018.
ISSN 2566-3690

Izdavač
Institut za standardizaciju
Bosne i Hercegovine
71123 Istočno Sarajevo,
Vojvode Radomira Putnika 34
telefon: +387 57 31 05 60;
fax: +387 57 31 05 75
e-mail: stand@bas.gov.ba;
www.bas.gov.ba

Glavni i odgovorni urednik
Aleksandar Cincar

Uređivački odbor
Borislav Kraljević, Goran Tešanović,
Dejana Bogdanović, Miljan Savić,
Biljana Maletić

Design/DTP
BAS

S A D R Ž A J

Stanje u oblasti ocjene usklađenosti u BiH 3

NOVOSTI

ISO 8

CEN 11

CENELEC 14

ETSI..... 16

BAS 17

STANJE U OBLASTI OCJENE USKLAĐENOSTI U BiH

Jasmina Ljubunčić¹

UVOD

Osnovu ocjene usklađenosti, u zakonskom smislu, na nivou Bosne i Hercegovine predstavlja *Zakon o tehničkim zahtjevima za proizvode i ocjenjivanje usklađenosti* („Službeni glasnik BiH”, broj 45/04).

Ovim zakonom su definirani postupci donošenja tehničkih propisa, postupci ocjenjivanja usklađenosti, zahtjevi koje moraju zadovoljiti tijela za ocjenjivanje usklađenosti, priznavanje dokumenata i znakova usklađenosti izdatih u inozemstvu, nadzor nad provođenjem zakona i kaznene odredbe za kršenje zakonskih odredbi.

Iako je *Zakon o tehničkim zahtjevima za proizvode i ocjenjivanje usklađenosti* stupio na snagu 2004. god., Vijeće ministara Bosne i Hercegovine tek 2006. godine donosi *Program preuzimanja tehničkih propisa, Uputstvo o načinu izrade i postupku donošenja tehničkih propisa i Odluku o planu aktivnosti za realiziranje programa preuzimanja tehničkih propisa*.

¹ Jasmina Ljubunčić, Institut za standardizaciju BiH, Trg Ilidžanske brigade 2B, 71123 Istočno Sarajevo, jasmina.ljubuncic@bas.gov.ba

Rad na izradi naredbi koje predstavljaju transpoziciju direktiva Novog pristupa počeo je 2006. i po Programu preuzimanja tehničkih propisa trebao se završiti do kraja 2008. godine. Nažalost, primjena *Zakona o tehničkim zahtjevima za proizvode i ocjenjivanje usklađenosti i donesenih podzakonskih akata* u praksi je rezultirala donošenjem sedam naredbi na nivou Bosne i Hercegovine: *Naredba o sigurnosti liftova* („Službeni glasnik BiH”, broj 99/12), *Naredba o neautomatskim vagama* („Službeni glasnik BiH”, broj 47/11), *Naredba o opremi pod pritiskom* („Službeni glasnik BiH”, broj 52/11), *Naredba o ličnoj zaštitnoj opremi* („Službeni glasnik BiH”, broj 75/10), *Naredba o elektromagnetnoj kompatibilnosti* („Službeni glasnik BiH”, broj 41/10), *Naredba o sigurnosti mašina* („Službeni glasnik BiH”, broj 04/10) i *Naredba o električnoj opremi namijenjenoj za upotrebu unutar određenih naponskih granica* („Službeni glasnik BiH”, broj 98/09).

Nakon 2012. godine nije bilo rada na donošenju tehničkih propisa na nivou države i nema naznaka kad će se te aktivnosti nastaviti. Bez tehničkih propisa usklađenih s EU direktivama kojima se definiraju tehnički zahtjevi za proizvode biće otežane provjere usklađenosti proizvoda s tim zahtjevima.

OCJENJIVANJE USKLAĐENOSTI U BiH

Ocjenjivanje usklađenosti je proces kojim se pokazuje da li su ispunjeni propisani zahtjevi koji se odnose na proizvode (usluge), procese, sisteme, osobe ili tijela.

Postoje tri tipa ocjenjivanja usklađenosti u zavisnosti od toga koje tijelo izvodi ocjenjivanje: ocjenjivanje koje vrši prva strana – proizvođač („osoba ili organizacija koja daje objekat ocjenjivanja”), ocjenjivanje koje vrši druga strana – kupac („osoba ili organizacija koja ima korisnički interes vezan za objekat”), ocjenjivanje koje vrši treća strana – („osoba ili tijelo koje je nezavisno” od prve i druge strane).

Postupci ocjenjivanja usklađenosti, između ostalog, podrazumijevaju postupke certificiranja i akreditiranja, a nadzor nad tržištem osigurava identično i jednoobrazno provođenje propisa o sigurnosti proizvoda na teritoriji Bosne i Hercegovine, uključujući tumačenje propisa o sigurnosti proizvoda i izdavanje smjernica za njihovo provođenje.

Ocjenom usklađenosti u BiH uglavnom se bave nezavisna certifikacijska tijela (laboratorije, certifikacijske kuće, inspeksijska tijela), akreditiranje provodi Institut za akreditiranje Bosne i Hercegovine (BATA), a nadzor nad tržištem provodi Agencija za nadzor nad tržištem Bosne i Hercegovine.

Certifikacija se primjenjuje na sve objekte ocjenjivanja usklađenosti osim na *tijela za ocjenjivanje usklađenosti* na koje se primjenjuje *akreditacija*.

Razlika između akreditacije i certifikacije je u tome što se akreditacijom dokazuje kompetentnost za obavljanje određenih ispitivanja, mjerenja, certifikacije ili inspekcije, a certifikacijom se dobija potvrda (certifikat) o usklađenosti sistema upravljanja, proizvoda ili osoba s određenim standardom ili tehničkom specifikacijom.

U Bosni i Hercegovini najčešće se certificiraju kompanije i organizacije po tzv. standardima kvaliteta ISO 9001, ISO 14001, ISO 22000, ISO 50001, ISO 27001 i sl.

Koliko je ova certifikacija zastupljena kod nas može se vidjeti iz broja certifikata koje posjeduju kompanije u Bosni i Hercegovini.

Međunarodna organizacija za standardizaciju (ISO) vodi podatke o certifikatima izdatim od strane certifikacijskih tijela u cijelom svijetu i objavljuje te podatke svake godine. Podaci se mogu vidjeti na ISO-ovoj web stranici i predstavljaju podatke koje ISO-u ustupaju certifikacijske kuće:

<https://isotc.iso.org/livelink/livelink?func=ll&objId=18808772&objAction=browse&viewType=1>

ISO je napravio poređenje broja certifikata u svijetu za 2017. godinu u odnosu na 2016. i došao do podataka o padu broja certifikata za standard ISO 9001 za 4%, dok broj certifikata po ostalim standardima raste.

Tabela 1. Poređenje broja certifikata u svijetu za 2017. odnosno 2016.

Standard	Broj certifikata u 2016	Broj certifikata u 2017	Razlika	Razlika u %
ISO 9001	1 105 937	1 058 504	-47 433	-4
ISO 14001	346 147	362 610	16 463	5
ISO 50001	20 216	22 870	2 654	13
ISO 27001	33 290	39 501	6 211	19
ISO 22000	32 139	32 722	583	2
ISO 13485	29 585	31 520	1 935	7
ISO 22301	3 853	4 281	428	11
ISO 20000-1	4 537	5 005	468	10
ISO 28000	356	494	138	39
ISO 39001	478	620	142	30
UKUPNO	1 576 538	1 558 127	-18 411	-1

Izvor: Međunarodna organizacija za standardizaciju – ISO. Preuzeto sa <https://isotc.iso.org/livelink/livelink?func=ll&objId=18808772&objAction=browse&viewType=1>. Pristupljeno [16.11.2018.]

Bosna i Hercegovina u ISO-ovoj statistici bilježi blagi porast broja certifikata iz godine u godinu. Stanje za 2016. i 2017. prikazano je u tabeli:

Tabela 2. Poređenje broja certifikata u BiH za 2017. odnosno 2016.

Bosna i Hercegovina	Broj certifikata u 2016	Broj certifikata u 2017	Razlika
ISO 9001	1037	1140	103
ISO 14001	200	247	47
ISO 50001	5	13	8
ISO 27001	Nema podataka	27	-
ISO 22000	10	19	9
ISO 13485	2	6	4
ISO 22301	2	3	1
ISO 20000-1	0	0	0
ISO 28000	0	0	0
ISO 39001	0	0	0

Izvor: Međunarodna organizacija za standardizaciju – ISO. Preuzeto sa <https://isotc.iso.org/livelink/livelink?func=ll&objId=18808772&objAction=browse&viewType=1>. Pristupljeno [16.11.2018.]

Postoje i druge baze podataka o certificiranim organizacijama u svijetu, ali se ti podaci razlikuju međusobno i zavise od toga ko ih prijavljuje, tako da je teško utvrditi pravo stanje sa stopostotnom tačnošću.

Jedna od baza je i registar o certificiranim firmama koji objavljuje Međunarodna certifikacijska mreža IQNet, <http://www.iqnet-certification.com>

Institut za akreditiranje BiH vodi registar akreditiranih organizacija u BiH na svojoj web stranici http://bata.gov.ba/Akreditirana_tijela/default.aspx?id=18&langTag=bs-BA. Po zadnjim podacima (novembar 2018.) vidljivo je da akreditaciju posjeduju ispitne laboratorije, akreditirane po standardu BAS EN ISO/IEC 17025 (66 laboratorija akreditirano), medicinske laboratorije, akreditirane po standardu BAS EN ISO 15189 (2 laboratorije akreditirane), kalibracione laboratorije, akreditirane po standardu BAS EN ISO/IEC 17025 (8 laboratorija akreditirano), tijela za certificiranje proizvoda, akreditirana po standardu BAS EN ISO/IEC 17065 (2 firme akreditirane), inspeksijska tijela, akreditirana po standardu BAS EN ISO/IEC 17020 (39 firmi u BiH akreditirano).

Institut za akreditiranje BiH (BATA) je sticanjem statusa bilateralnog potpisnika EA MLA [22. 12. 2012. godine, u području ispitivanja (EN ISO/IEC 17025), kalibracije (EN ISO/IEC 17025) i inspekcije (ISO/IEC 17020)], te potpisivanjem ILAC MRA [14. 1. 2013. godine, u području ispitivanja (EN ISO/IEC 17025), kalibracije (EN ISO/IEC 17025) i inspekcije (ISO/IEC 17020)], znatno olakšao prihvatanje proizvoda i usluga izvan državnih granica stvarajući tako okvir za podršku međunarodnoj trgovini kroz uklanjanje tehničkih prepreka. BATA nije potpisnik sporazuma u oblasti certificiranja proizvoda (EN ISO/IEC 17065) što je i vidljivo, iz registra akreditiranih organizacija, da je najmanje akreditacija dodijeljena tijelima za certificiranje proizvoda i odnose se samo na certificiranje građevinskih proizvoda.

CERTIFICIRANJE PROIZVODA

Certificiranje proizvoda je proces u kojem se za proizvod, nakon ocjenjivanja, izdaje certifikat, CE znak (direktive koje predviđaju postavljanje CE znaka) pošto se dokaže usklađenost sa zahtjevima standarda i na taj način s bitnim zahtjevima tehničkog propisa – direktive (kada se radi o obaveznoj usklađenosti) ili samo sa zahtjevima standarda (kada se radi o dobrovoljnoj usklađenosti).

CE oznaka na proizvodu je garancija da je proizvod usklađen sa svim bitnim zahtjevima evropskih direktiva Novog pristupa koje se na njega odnose i da je provedena ocjena usklađenosti kojom se dokazuje ispunjenost bitnih zahtjeva. Direktive Novog pristupa i Globalnog pristupa utvrđuju samo bitne zahtjeve za proizvode, dok se detaljni tehnički zahtjevi nalaze u tehničkim specifikacijama i harmoniziranim standardima. Znači, da bi proizvod bio usklađen sa zahtjevima direktiva, potrebno je osigurati usklađenost s harmoniziranim standardima. Usklađenost se može dokazati i korištenjem drugih dokumenata, ali je korištenje harmoniziranih standarda najjednostavnije i najlakše za većinu korisnika.

U certificiranje proizvoda spada i certificiranje po IFS standardu (*International Featured Standard*). IFS je međunarodno prihvaćeni „trgovački” standard, definiran od strane njemačkih i francuskih trgovačkih lanaca. To je danas jedan od najpriznatijih standarda za sektor hrane, a certifikat dodijeljen kao potvrda usklađenosti proizvoda sa zahtjevima tog standarda u trgovačkim krugovima predstavlja potvrdu ostvarenja visokog nivoa kvaliteta i sigurnosti proizvoda. U Bosni i Hercegovini više kompanija iz sektora hrane ima ove certifikate.

U sektoru poljoprivrede certificiranje proizvoda se vrši po standardu GlobalGap – međunarodni standard za dobre poljoprivredne prakse. U Bosni i Hercegovini većina certifikata se odnosi na biljnu proizvodnju. U 2016. godini u BiH je 137 kompanija imalo certifikat za biljnu proizvodnju i jedna kompanija je imala certifikat za akvakulturu.

Energetsko certificiranje zgrada također spada u certificiranje proizvoda. Svrha energetskog certifikata je pružanje informacija o energetske osobinama zgrada. Certifikat za postojeće zgrade sadrži i prijedlog mjera za poboljšanje energetske osobine zgrade koje su ekonomski opravdane, a certifikat za nove zgrade sadrži preporuke za korištenje vezano za ispunjenje bitnih zahtjeva uštede energije i toplotne zaštite.

CERTIFICIRANJE EX-OPREME

Postupci certificiranja opreme koja se koristi u potencijalno eksplozivnim atmosferama (Ex-oprema) podrazumijevaju provjere usklađenosti proizvoda prema zahtjevima Direktive EU 2014/34/EU, tj. prema aneksima:

Aneks III – EU ispitivanje tipa

Aneks V – Usklađenost s tipom na osnovu provjere proizvoda

Aneks IX – Usklađenost na osnovu pojedinačne provjere

U Bosni i Hercegovini poslove certificiranja Ex-opreme obavlja Ex-Komisija koja egzistira u Institutu za standardizaciju Bosne i Hercegovine. Rad Ex-Komisije je zasnovan na odredbama *Naredbe o obaveznom atestiranju protiv eksplozijski zaštićenih električnih uređaja namijenjenih za upotrebu u ugroženim prostorima („Sl. list SFRJ”, br. 25/81)* i na zakonima donesenim na nivou države BiH koji se mogu primijeniti na ovu oblast: *Zakon o tehničkim zahtjevima i ocjenjivanju usklađenosti proizvoda, Zakon o nadzoru nad tržištem i Zakon o općoj sigurnosti proizvoda*. Naredba iz 1981. godine zasniva se na JUS standardima, te nije u potpunosti adekvatna za certificiranje opreme koja se uvozi iz Evropske unije. Iz tog razloga, pri certificiranju opreme koja se uvozi iz EU i šire, pored pomenute Naredbe koriste se BAS standardi (preuzeti evropski i međunarodni standardi) koji prate Atex direktive 94/9/EC i 2014/34/EU. Nažalost, Direktiva 94/9/EC i nova Direktiva 2014/34/EU, koja je na snazi u Evropskoj uniji od 2016. god., nisu transponirane u BiH zakonodavstvo zbog zastoja u donošenju tehničke regulative na državnom nivou, što umnogome otežava rad Ex-Komisije. Institut za standardizaciju Bosne i Hercegovine (Ex-Komisija), u skladu sa Zakonom o osnivanju Instituta za standardizaciju BiH („Službeni glasnik BiH”, broj 44/04), obavlja poslove certificiranja proizvoda iz ove oblasti i planira provesti postupak akreditiranja u skladu sa standardom EN ISO/IEC 17065. Pored toga, na nivou Republike Srpske egzistira Ex-Komisija RS-a.

NOVOSTI

Novi standard za akcizne marke pomaže u zaštiti tržišta od ilegalnih proizvoda

Autor: Clare Naden

Ove marke potvrđuju da su proizvođači robe široke potrošnje platili svoje račune – i da su proizvodi originalni. Akcizne marke ne samo da državi osiguravaju prihode, već pomažu i u otkrivanju mnogih nezakonitih i krivotvorenih proizvoda. Upravo je objavljen novi standard za sigurnost akciznih marki kako bi se osigurala djelotvornost i zaštita robe na koju se primjenjuju.

Alkohol i cigarete su najčešće stavke na koje se plaća porez, budući da vlade imaju za cilj da povećaju prihode i smanje potrošnju proizvoda koji su štetni po zdravlje. Međutim, porezi rastu, jer mnoge zemlje uvode nove naknade, kao što je porez na šećer na bezalkoholna pića, s istim ciljevima. Da bi ovaj sistem efikasno funkcionisao, akcizne marke se koriste kako bi ukazale na to da su akcize plaćene i da je proizvod legitimno prisutan na planiranom tržištu.

Međutim, čim postoji oporezivanje postoje i pokušaji da se izbjegne plaćanje poreza, što dovodi do rasta kriminalnih aktivnosti koje omogućavaju plasiranje nezakonitih i krivotvorenih proizvoda na tržište, od kojih

mnogi mogu biti štetni po zdravlje potrošača. Međutim, sigurna poreska akciza je efikasan način da se riješi ovaj problem.

Standard ISO 22382, *Sigurnost i otpornost – Autentičnost, integritet i povjerenje u proizvode i dokumente – smjernice za sadržaj, sigurnost, izdavanje i pregled akciznih marki*, osmišljen je da pomogne poreskim vlastima da poboljšaju usklađenost s propisima i uspostave efikasan i efektivan sistem naplate akciza.

Ian Lancaster, vođa projekta tehničkog komiteta ISO-a koji je razvio standard, rekao je da akcizne marke imaju potencijal da daju izuzetno značajan doprinos javnom zdravstvu i javnim prihodima, te da je stoga neophodno da dobro obavljaju svoj posao.

„Znamo da krivotvorene i druge nedozvoljene akcizne robe ne samo da lišavaju državu poreskih prihoda već mogu dovesti do smrti ili izazvati ozbiljne zdravstvene probleme potrošačima”, rekao je on.

„Sigurna akcizna marka otežava posao kriminalcima koji namjeravaju lažirati proizvode koji podliježu takvom porezu”.

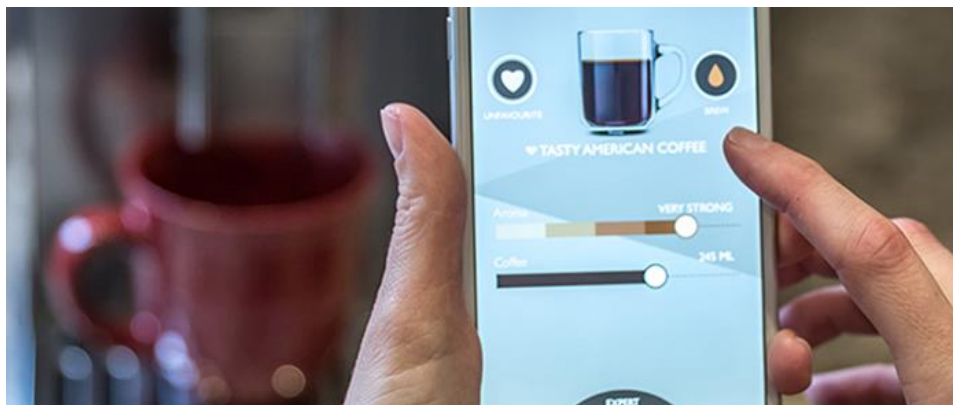
„Naš cilj u kreiranju ovog standarda je da pomognemo poreskim vlastima da osmisle najbolje poreske marke - da ih učine sigurnim i dobro zaštićenim, tako da, zauzvrat, štite robu na koju se odnose i javnost koja ih kupuje”.

Standard ISO 22382 je razvio ISO-ov tehnički komitet ISO/TC 292, *Sigurnost i otpornost*, čiji sekretarijat vodi SIS, članica ISO-a za Švedsku. Dostupan je preko Instituta za standardizaciju BiH ili preko ISO Store-a.

Referentni okvir za Internet stvari

Autor: Clare Naden

Broj povezanih uređaja širom svijeta eksponencijalno raste, a „Internet stvari” utiče na svaku oblast našeg života, počevši od struje pa do poljoprivrede. Cilj nedavno objavljenog međunarodnog standarda jeste da obezbijedi integritet, sigurnost i otpornost tih sistema.

Od autonomnih vozila do precizne poljoprivrede, pametne proizvodnje, e-zdravlja i pametnih gradova, „Internet stvari” je već svugdje prisutan i njegova upotreba raste. IoT se odnosi na integraciju „stvari” u IT sisteme, omogućavajući elektronskim uređajima interakciju s fizičkim svijetom.

Aplikacije su beskraje, ali pošto ovaj fenomen sve više raste, takođe raste i potreba za povjerenjem, sigurnošću i osnovom iz koje se tehnologija može dalje razvijati, uz snažne mjere i sisteme.

Standard ISO/IEC 30141, *Internet stvari (IoT) – Referentna arhitektura*, uspostavlja međunarodno standardizovanu IoT referentnu arhitekturu koristeći uobičajeni rječnik, dizajn za višekratnu upotrebu i najbolje prakse u ovoj industriji.

Dr François Coallier, predsjedavajući zajedničkog tehničkog komiteta ISO-a i Međunarodne elektrotehničke komisije (IEC) koji je izradio standard, rekao je da IoT napreduje zbog brzog razvoja informacionih i komunikacionih tehnologija (ICT-a).

„Vidjeli smo da postoji potreba za referentnom arhitekturom kako bismo optimizirali koristi i smanjili rizike”, rekao je on.

Cilj ISO/IEC 30141 jeste da uradi upravo to, dajući zajednički okvir za dizajnere i programere IoT aplikacija i omogućivši uspostavljanje sistema koji su „povjerljivi”, što znači da su pouzdani, sigurni, obezbijeđeni, da poštuju privatnost i mogu izdržati poremećaje kao što su prirodne katastrofe i napadi.

„Već postoje objavljeni standardi za otpornost i bezbjednost, dodaje Coallier, „a ovaj standard će obezbijediti referentnu arhitekturu koja se primjenjuje na IoT sisteme”.

Standard ISO/IEC 30141 izradio je zajednički Tehnički komitet ISO/IEC JTC 1, *Informacione tehnologije*, Potkomitet SC 41, *Internet stvari i srodne tehnologije*, čiji sekretarijat vodi KATS, članica ISO-a za Koreju. Dostupan je preko Instituta za standardizaciju BiH ili preko ISO Store-a.

Spašavanje života – novi međunarodni standard za toalet

Autor: Clare Naden

Više od 2,3 milijarde ljudi širom svijeta nema pristup osnovnim sanitarijama, uključujući 892 miliona ljudi koji to obavljaju na otvorenom. Rezultat toga je da stotine hiljada djece umre svake godine od raznih bolesti². Nove tehnologije će doprinijeti da se obezbijede sigurni sanitarni sistemi na mjestima koja nemaju postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda, otvarajući nove mogućnosti za spašavanje života i poboljšanje dobrobiti mnogih. Objavljen je željno iščekivani standard ISO 30500 koji podržava ovu inovativnu tehnologiju.

Nedostatak adekvatne sanitacije i pristup sigurnoj vodi za piće predstavlja svakodnevni način života za previše ljudi širom svijeta. Oni su svakodnevno izloženi smrtonosnim bolestima, a da ne pominjemo rizik od nasilja po žene i djevojčice koje moraju da idu u nezaštićena područja u potrazi za toaletom. U martu 2013. godine Ujedinjene nacije su uputile globalni poziv da se eliminiše defekacija na otvorenom prostoru do 2025. godine i obezbijedi „pristup adekvatnim sanitarnim i higijenskim uslugama za sve”, što predstavlja jedan od 17 ciljeva održivog razvoja (SDG) UN Agende do 2030.

Da bi se to postiglo razvijaju se obećavajuće nove tehnologije, uz razvoj autonomnih sanitarnih sistema koji bezbjedno tretiraju otpad bez potrebe da budu povezani s tradicionalnim kanalizacionim sistemom.

Nove međunarodne smjernice za podršku ove tehnologije pomoći će da se industrija podigne na viši nivo tako što će pružiti zahtjeve za sigurnost i performanse, koji ne samo da će osigurati njihovu efikasnu proizvodnju već i omogućiti razvoj sektora u cjelini.

² Svjetska zdravstvena organizacija Ujedinjenih nacija: milijarde ljudi širom svijeta nemaju pristup sigurnoj vodi za piće, odgovarajućim sanitarnim postrojenjima, navodi se u izvještaju UN-a

Standard ISO 30500, *Autonomni kanalizacioni sistemi – Prefabrikovane integrisane jedinice za obradu – Opšta sigurnost i zahtjevi performansi za projektovanje i ispitivanje*, željno iščekuju i industrija koja proizvodi ove sisteme i zemlje kojima su ovi sistemi potrebni.

Očekuje se da sistemi koji ispunjavaju zahtjeve standarda ISO 30500 neće sadržavati bakterije, viruse i druge štetne patogene, čime će se zaštititi ljudi i korisni resursi, kao što je voda za piće, od epidemija potencijalno smrtonosnih bolesti.

Dr Doulaye Koné, predsjedavajući projektnog komiteta ISO-a koji je razvio ovaj standard, izjavio je da će ISO 30500 pokazati proizvođačima, vladama, regulatornim agencijama i krajnjim korisnicima sistema koji nisu povezani s glavnim kanalizacionim postrojenjima da su oni sigurni, pouzdani i kvalitetni. To će, zauzvrat, dovesti do razvoja još boljih sanitarija u područjima gdje infrastruktura kao što je vodovod i električna energija jednostavno nije uspostavljena.

„ISO 30500 je razvio širok spektar stručnjaka iz više od 30 zemalja, uključujući predstavnike industrije koji razvijaju ove tehnologije i one iz vlada u zemljama u kojima postoji takva potreba”, rekao je on.

„Proizvođači su stava da je standard neophodan kao sredstvo za pokretanje inovacija i ubrzanje plasiranja njihovih proizvoda na tržištu, dok mnoge vlade smatraju da je standard relevantan kao osnova za javnu politiku.”

Lansana Gagny Sakho, izvršni direktor Senegalske sanitarne službe ONAS, izjavio je da Senegal planira usvajanje standarda ISO 30500 i ISO 24521, *Aktivnosti koje se odnose na usluge vezane za pitku i otpadne vode – Smjernice za upravljanje osnovnim uslugama domaćih otpadnih voda na licu mjesta*, u sklopu politike koja će privatnim preduzećima povjeriti upravljanje autonomnim sanitarijama.

„Ovaj noviji standard će ubrzati profesionalizaciju ključnih aktera iz privatnog sektora koji su uključeni u ovu izvanrednu revoluciju vezanu za sanitarije”, rekao je on. „Predstojeće usvajanje standarda ISO 24521 i ISO 30500 u Senegalu će takođe igrati ulogu u realizaciji SDG-ova.”

Attawut Kumkrong, šef u SCG Chemicals, velikoj petrohemijskoj kompaniji na Tajlandu, rekao je: „ISO 30500 se može smatrati alatom ili smjernicom za pronalaženje i angažovanje dokazanih tehnologija iz istraživačkih instituta kako bi ih razvili i koristili u komercijalnim rješenjima za sanitarnu mrežu. Pored toga, standardizacija omogućava fer konkurenciju na tržištu tako što nudi sanitarna rješenja s istim nivoom kvaliteta, što rezultira poboljšanim kvalitetom života”.

Standard ISO 30500 je izradio ISO-ov projektni komitet ISO/PC 305, *Održivi autonomni kanalizacioni sistemi*, čiji sekretarijat zajednički vodi ANSI, članica ISO-a u SAD-u, i ASN, članica ISO-a za Senegal.

Novi CEN-ov tehnički izvještaj: Elektronske cigarete i e-tečnosti – sastojci čiji sadržaj treba mjeriti u aerosolu „vaping” proizvoda

CEN je izradio tehnički izvještaj za elektronske cigarete i e-tečnosti osmišljen da poveća povjerenje potrošača, podstakne dobre proizvode i podrži razvoj ovog rastućeg tržišta.

Nedavno je objavljen tehnički izvještaj CEN-a „Electronic cigarettes and e-liquids – Constituents to be measured in the aerosol of vaping products” (CEN/TR 17236:2018) koji sadrži listu sastojaka predloženih za mjerenje aerosola u svrhu podnošenja regulatornim tijelima prema Direktivi 2014/40/EU, koja se odnosi na proizvodnju, predstavljanje i prodaju duvanskih i srodnih proizvoda.

Oni se odnose na:

- unaprijed napunjene proizvode kao što su e-cigarete za jednokratnu upotrebu i ulošci za ponovno punjenje,
- e-tečnosti koje se prodaju u spremnicima za ponovno punjenje,
- sljedeće kategorije hardvera: zavojnice ili drugi elementi grijača „vaping” proizvoda, atomizeri, obnovljivi atomizeri i svi otvoreni tankovi ili proizvodi s kapalicama s ugrađenim atomizatorima, uključujući i raspršivače tipa *clearomiser*.

Rad na specifikaciji vodio je nedavno uspostavljeni Tehnički komitet CEN/TC 437, *Elektronske cigarete i e-tečnosti*, koji će izraditi tehničke standarde za elektronske cigarete i proizvode od e-tečnosti. Ti standardi će dati zajednički okvir za sve elektronske cigarete i proizvode od e-tečnosti koji se prodaju na svim tržištima EU-a. Takođe cilj ovih aktivnosti jeste povećanje sigurnosti svih korisnika u Evropi, uspostavljanjem dosljednih standarda za bezbjednost i kvalitet proizvoda i poboljšanjem informisanosti potrošača u svim zemljama članicama EU-a. Ti dokumenti, koji su priznati i primjenljivi u svim zemljama članicama CEN-a, daju savjete i pomažu proizvođačima, uvoznicima, izvoznicima i distributerima da se pridržavaju standardizovanih zahtjeva za bezbjednost i kvalitet.

Tehnički izvještaj CEN/TR 17236:2018 izradio je CEN/TC 437, *Elektronske cigarete i e-tečnosti*, čiji sekretarijat vodi AFNOR – francusko nacionalno tijelo za standardizaciju.

Za više informacija molimo da se obratite Claire Dalier(cdalier@cencenelec.eu).

CEN je izdao dva nova standarda za sanitarne uređaje

Standardi su tu da nam olakšaju život, učine ga sigurnijim i zdravijim, jer obezbjeđuju da se kvalitet onoga što ulazi u naše domove i radna mjesta stalno prati. Imajući u vidu te opšte ciljeve, CEN je početkom oktobra revidirao i objavio dva standarda za povećanje i praćenje nivoa higijene sanitarnih uređaja.

Prvi od tih standarda, EN 997:2018, *WC školjke i WC garniture s ugrađenim sifonom*, specificira konstrukciju, karakteristike performansi i metode ispitivanja za WC garniture s vodokotlićem, WC monoblok i nezavisne WC šolje s integrisanim sifonom koje se koriste za ličnu higijenu, a proizvedene su od glazirane keramike ili nerđajućeg čelika. U slučaju nezavisnih WC šolja, pozivanje na vodokotliće odnosi se samo na definiciju i zahtjeve zapremine ispiranja. S druge strane, u slučaju WC garniture s vodokotlićem i WC monobloka, EN 997 takođe specificira dizajn, karakteristike performansi i metode ispitivanja za vodokotliće s mehanizmima za ispiranje, ulaznim ventilima i prelivima. Za te proizvode standard obuhvata vodokotliće za ispiranje povezane na instalacije za pitku vodu u zgradama.

Drugi standard, EN 14055:2018, *Vodokotlići za ispiranje WC-a i pisoara*, specificira dizajn, karakteristike performansi i metode ispitivanja WC-ova i vodokotlića za ispiranje pisoara s mehanizmom za ispiranje, ulaznim ventilom i prelivom. Kao i EN 997, ovaj standard obuhvata vodokotliće dizajnirane tako da budu priključeni na instalacije za pitku vodu u zgradama.

Oba standarda je razvio i objavio CEN/TC 163, *Sanitarni uređaji*, čiji sekretarijat vodi UNI, italijansko tijelo za standardizaciju. TC 163 se fokusira na razvoj standarda o karakteristikama performansi (npr. fizičke i higijenske) i odgovarajućih metoda ispitivanja za sve sanitarne uređaje. Modifikacije obezbjeđuju visok nivo higijene u masovno korišćenim uređajima.

Nove oznake za gorivo – evropski standardi na djelu!

Pred evropskim vozačima je velika promjena od 12. oktobra 2018 biće uvedene nove oznake koje će jasno označavati različite vrste goriva za motorna vozila. Ovi novi znakovi, koje je CEN uspostavio kako bi pomogli u implementaciji Direktive EU 2014/94/EU, imaju za cilj harmonizaciju načina na koji se informacije o gorivima plasiraju na jedinstvenom tržištu. Oni predstavljaju odličnu studiju slučaja o tome kako standardi imaju pozitivan uticaj na svakodnevni život i kako doprinose implementaciji zakonodavstva.

Nove harmonizovane oznake

Širom Evrope na benzinskim pumpama će se od 12. oktobra pojaviti novi harmonizovani simboli. Identifikatori će biti prikazani na dispencerima i stanicama za punjenje goriva, na vozilima koja se prvi put prodaju na tržištu, u trgovinama motornim vozilima i u priručnicima za potrošače. Ne očekuje se primjena simbola za vozila koja su već u opticaju.

Prema novoj oznaci, geometrijska figura praćena slovom i brojem od sada je povezana sa svakom vrstom goriva: benzin će biti predstavljen krugom u čijoj unutrašnjosti će biti oznake E5, E10 ili E85 (što je povezano sa sadržajem biogoriva); dizel kvadratom sa, na primjer, B7, B10 ili XTL; a različita gasovita goriva će biti prikazana romбом koji sadrži H2 za hidrogen, CNG za komprimovani prirodni gas, LPG za tečni naftni gas i LNG za tečni prirodni gas.

			
Petrol-type fuels	FAME containing diesel-type fuels	Paraffinic diesel fuel	Gas

Radi boljeg informisanja, listu oznaka možete naći na CEN-ovoj veb stranici. Međutim, imajte na umu da bi njihova tačna vizualizacija mogla malo varirati u zavisnosti od države članice.

Standardi podržavaju implementaciju evropskog zakonodavstva

Nove oznake su definisane standardom EN 16942:2016, *Goriva – Identifikacija kompatibilnosti vozila – Grafički prikaz informacije za potrošače*, koji je CEN objavio 2016. godine. Standard je izradio Tehnički komitet CEN 441, *Označavanje goriva*, čiji sekretarijat vodi Holandski institut za standardizaciju (NEN), u saradnji sa službama Komisije i društvenim akterima, a zasniva se na širokom konsenzusu, s ciljem da se najvećem broju ljudi osigura najjednostavnija moguća upotreba.

Svrha standarda je da utvrdi harmonizovane simbole za tečna i gasovita goriva koja se stavljaju na tržište, zbog njihovog sve većeg broja i složenosti. On postavlja zahtjeve za nadopunu potreba korisnika za informacijama u vezi sa vozilima koja se plasiraju na tržište.

Standard EN 16942 se zasniva na zahtjevu Evropske komisije iz 2015. da bi se implementirala Direktiva 2014/94/EU „o uspostavi infrastrukture za alternativna goriva”. Konkretno, on ispunjava zahtjeve iz člana 7, gdje se od država članica zahtijeva da potrošačima osiguraju relevantne, dosljedne i jasne informacije o kompatibilnosti njihovih vozila s gorivima koja se stavljaju na tržište.

Kao i svi harmonizovani standardi, EN 16942 podržava implementaciju evropskog zakonodavstva pružanjem tehničkih specifikacija. Međutim, pravila o implementaciji i praćenju zakonodavstva ostaju u potpunosti u rukama Evropske komisije. Više informacija o tome kako ovaj standard pomaže implementaciju EU Direktive je dostupno na CEN-ovoj veb stranici.

Sljedeći korak: električni automobili

Evropska standardizacija je otvorena za promjene na tržištu. Iz tog razloga još jedan tehnički komitet CEN-a, CEN/TC 301, *Cestovna vozila*, trenutno radi na standardu posvećenom uspostavljanju oznaka za napajanje električnih vozila: EN 17186:2019, *Identifikacija kompatibilnosti vozila i infrastrukture – Grafičko označavanje priključaka za punjenje električnog vozila kao informacija korisniku*. Očekuje se da će novi standard biti dostupan početkom februara 2019. godine. Kao i EN 16942, novi evropski standard će odrediti harmonizovane simbole. Standard podržava efikasnu implementaciju člana 7 Direktive 2014/94/EU od strane država članica EU-a. Na osnovu istog pristupa EN 16942:2016 oznake će izgledati ovako:

AC	EN 62196-2	TYPE 2	Vehicle connector and vehicle inlet	≤ 480 V RMS	
AC	EN 62196-2	TYPE 2	Plug Socket outlet	≤ 480 V RMS	

Uspostava novih oznaka za nova električna vozila i za stanice za napajanje električnih vozila na jedinstvenom tržištu bi trebala biti završena do februara 2021.

FIFA i CEN potpisali sporazum o saradnji u oblasti standardizacije

FIFA (Međunarodna federacija fudbalskih asocijacija) i CEN potpisali su sporazum o saradničkoj vezi (*liaison*) 9. oktobra 2018. godine. Prema tom sporazumu, FIFA će učestvovati u standardizacijskim aktivnostima Tehničkog komiteta CEN/TC 217, *Površine za sportske terene*. Cilj Tehničkog komiteta, čiji sekretarijat vodi AFNOR, francusko nacionalno tijelo za standardizaciju, jeste da specificira metode za određivanje otpornosti na klizanje sportskih površina u vezi sa sportskim cipelama s kramponima ili glatkim đonom.

Potpisivanjem sporazuma, FIFA je iskazala interes za učešće u radu dvije specifične radne grupe, CEN/TC 217/WG 6, *Vanjske sintetičke površine* i CEN/TC 217/WG 11, *Metode ispitivanja za sportske površine*.

Zahvaljujući potpisanom sporazumu, FIFA će biti u mogućnosti da uz pomoć svoje značajne stručnosti u profesionalnom fudbalu dovede do utvrđivanja evropskih standarda na sportskim površinama, zajedno s predstavnicima drugih zainteresovanih strana iz industrije i svijeta potrošača.

Za više informacija molimo da se obratite gospodinu Albertu Simeoniju (asimeoni@cencenelec.eu).

Novi CENELEC standard: EN 50342-6:2015/A1:2018, *Sekundarne ćelije i baterije*

Brisel, Belgija, 4. 12. 2018.

Ako želite da vidite kako se svijet mijenja, pogledajte svoj auto. Automobilska industrija je tradicionalno među onim sektorima koji su najviše uključeni u podupiranje i predviđanje tehnoloških i društvenih inovacija: zbog svoje sveprisutnosti, globalnog tržišta i složenosti lanca snabdijevanja, proizvođači automobila su otvoreni za brze promjene i inovativna rješenja koja odgovaraju na potrebe koje se stalno dešavaju u društvu.

Primjer te inovacije može se naći u baterijama automobila. Od obezbjeđivanja energetske efikasnosti, a samim tim i poštovanjem životne sredine do povećanja bezbjednosti vozača, baterije imaju strateški značaj u

funkcionisanju automobila. Ne čudi stoga što za baterije automobila postoji niz specifičnih standarda, koji se konstantno razvijaju i ažuriraju.

Između ostalih, CENELEC je nedavno izdao standard EN 50342-6:2015/A1:2018, *Olovne starterske baterije – Dio 6: Primjene baterija za mikrocikluse*. Ovaj evropski standard, dio serije EN 50342 o starterskim baterijama s olovnim kiselinama, odnosi se na „starterske baterije” nazivnog napona od 12 V, koje se prvenstveno koriste kao izvor napajanja za pokretanje motora s unutrašnjim sagorijevanjem (ICE), osvjetljenja i za pomoćnu opremu ICE vozila. Baterije u okviru ovog standarda koriste se u takozvanim start-stop vozilima: u automobilima koji imaju ovu posebnu sposobnost, motor s unutrašnjim sagorijevanjem se isključuje tokom potpunog zaustavljanja vozila ili tokom rada u praznom hodu bez potrebe da podrži kretanje vozila motora s unutrašnjim sagorijevanjem. Naravno, ako ovaj sistem omogućava povećanje energetske efikasnosti, zahtijevaju se posebni tipovi baterija, s obzirom da je naprezanje u potpunosti drugačije u odnosu na klasične starterske baterije. Sve baterije koje spadaju pod ovo područje primjene moraju ispunjavati osnovne funkcije, koje su ispitane prilikom primjene standarda EN 50342-1:2015.

Standard **EN 50342-6:2015/A1:2018**, dio serije EN 50342, predstavlja amandman koji je omogućio novu klasifikaciju prema ovom standardu, a u cilju ispravljanja grešaka i izbjegavanja nesporazuma u definicijama, čime se povećava bezbjednost upotrebe baterija. Njegova važnost prevazilazi granice Evrope: zbog veoma bitnog globalizovanog karaktera automobilske tržišta, ovo je standard na koji se uveliko pozivaju međunarodni, kao i proizvođači van Evrope, kako bi mogli da pristupe evropskom jedinstvenom tržištu. Na primjer, IEC (Međunarodna elektrotehnička komisija) pokrenula je projekat za izradu IEC 60095-6 koji je zasnovan na EN 50342-6 procedurama. Pored toga, SAE (Društvo automobilske inženjerstva) započelo je izradu dokumenta zasnovanog na standardu EN 50342-6.

Svi standardi razvijeni u seriji EN 50342 spadaju u područje rada CLC/TC 21X „sekundarne ćelije i baterije”, i cilj im je da pokrenu standardizacijske aktivnosti vezane za sekundarne ćelije i baterije, implementaciju IEC/TC 21/SC 21A dokumenata u CENELEC standarde, pripremu standarda za proizvode i bezbjednosnih standarda i razmatranje zahtjeva za zaštitu životne sredine za proizvode. Sekretarijat TC 21X trenutno vodi DKE, Njemačka komisija za električne, elektronske i informacione tehnologije DIN-a i VDE-a. Tehnički komitet CLC/TC 21X je već počeo da radi na sljedećoj reviziji standarda EN 50342, a potvrđuje i nove procedure ispitivanja.

Preuzeti inicijativu za razvoj mikrotalasnih pećnica: objavljen novi amandman EN 60705:2015/A2:2018, *Mikrotalasne pećnice za domaćinstvo – Metode za mjerenje performansi*

Brisel, Belgija, 20. 11. 2018

Mikrotalasne pećnice su uobičajen predmet u našim domovima: zbog njihove pristupačnosti i lakoće korišćenja, mnogim ljudima su postale najlakši i najbrži način zagrijavanja i kuhanja hrane, što pojednostavljuje kućne poslove. Činjenica da ih potrošači sve masovnije i češće upotrebljavaju čini ih posebno relevantnim predmetom standardizacije: od suštinske važnosti je da se osigura da komercijalizovane mikrotalasne pećnice imaju isti visoki stepen performansi koji se garantuje na cijelom tržištu. Cilj standarda EN 60705:2015, *Mikrotalasne pećnice za domaćinstvo – Metode za mjerenje performansi* i njegovog nedavno objavljenog amandmana A2:2018 jeste obezbjeđivanje tog nivoa dosljednosti.

EN 60705:2015/A2:2018 je najnovija verzija standarda koji se primjenjuje na mikrotalasne pećnice za upotrebu u domaćinstvu i na kombinovane mikrotalasne pećnice. On definiše glavne vrijednosti karakteristika mikrotalasnih pećnica koje su od interesa za korisnike i specificira metode za mjerenje tih karakteristika, kako bi se osiguralo da zadovoljavaju zahtjeve korisnika. U ovom novoobjavljenom amandmanu postojeći tekst se ažurira nekim tehničkim specifikacijama.

EN 60705:2015/A2:2018 je razvijen u okviru Frankfurtskog sporazuma IEC-CENELEC-a. Bliska saradnja između CENELEC-a i njegovog međunarodnog partnera, Međunarodne elektrotehničke komisije (IEC), proizvođačima znatno smanjuje prepreke za izlazak na tržište.

Proces usvajanja i razvoja standarda bio je u nadležnosti Tehničkog komiteta CENELEC-a 59X, *Performanse kućanskih i sličnih električnih uređaja* (CLC/TC 59X), koji priprema evropske standarde o

metodama za mjerenje karakteristika, koje su važne za određivanje performansi električnih aparata za kućnu upotrebu ili električnih aparata za komercijalnu upotrebu i koji su od interesa za korisnika.

Sekretarijat CLC/TC 59X vodi DKE, Njemačka komisija za električne, elektronske i informacione tehnologije DIN-a i VDE-a.

Remote NFV API Plugtests™

U kontekstu NFV Plugtests programa, ETSI-jev Centar za ispitivanje i interoperabilnost organizuje Remote NFV API Plugtests™ koji će se održati u periodu februar–mart 2019. godine.

<https://www.etsi.org/events/1380-remote-nfv-api-plugtests>

ETSI-jeva radionica o NFV tehnologijama ubrzanja

10 april, Pariz, Francuska

ETSI ISG NFV sa zadovoljstvom najavljuje poludnevnu radionicu o NFV tehnologijama ubrzanja koja će se održati 10. aprila 2019. godine.

<https://www.etsi.org/events/upcoming-events/1459-2019-04-etsi-workshop-on-nfv-acceleration-technologies>

ITS usluge kooperativne mobilnosti 6

ETSI, u partnerstvu s ERTICO-om, sa zadovoljstvom vas poziva na šesti ITS CMS Plugtests™ događaj koji će se održati od 25. februara do 1. marta 2019. godine. Domaćin ovog događaj biće ETSI, a održaće se u Sofiji Antipolisu, Francuska.

<https://www.etsi.org/events/1141-plugtests-2019-itscms6>

Institut za standardizaciju BiH je usvojio sljedeće standarde metodom prevoda u periodu od 1.10.2018. do 31.12.2018.

Putem Tehničkog komiteta BAS/TC 1, Informaciona tehnologija, preuzet je sljedeći standard

BAS IEC 60050-732:2018

Putem Tehničkog komiteta BAS/TC 11, Nafta i naftni derivati, preuzeti su sljedeći standard:

BAS EN 228+A1:2018, Goriva za motorna vozila – Bezolovni benzin – Zahtjevi i metode ispitivanja

Standard je preuzet metodom prevoda evropskog standarda EN 228:2012+A1:2017, *Automotive fuels - Unleaded petrol - Requirements and test methods*.

Evropski standard EN 228:2012+A1:2017 pripremio je evropski tehnički komitet CEN/TC 19, *Gasovita i tečna goriva, maziva i srodni proizvodi, naftnog, sintetičkog i biološkog porijekla*, čiji sekretarijat je u nadležnosti NEN-a (Holandskog instituta za standardizaciju). Standard je preuzet putem bosanskohercegovačkog tehničkog komiteta BAS/TC 11, *Nafta i naftni derivati*.

Bosanskohercegovački standard BAS EN 228+A1:2018 utvrđuje zahtjeve i metode ispitivanja za bezolovni benzin koji se prodaje i isporučuje na tržište. Primjenjuje se na bezolovni benzin koji se upotrebljava u vozilima s benzinskim motorima. Uveden je novi sistem označavanja bezolovnog benzina na distribucionim pumpnim automatima u skladu sa zahtjevima standarda BAS EN 16942.

Standard specifikuje dvije vrste bezolovnog benzina:

- bezolovni benzin s maksimalnim sadržajem kiseonika do 3,7% (m/m) i maksimalnim sadržajem etanola do 10,0% (V/V);
- bezolovni benzin namijenjen starijim vozilima koja nisu prilagođena upotrebi bezolovnog benzina s visokim sadržajem biogoriva, s maksimalnim sadržajem kiseonika do 2,7% (m/m) i maksimalnim sadržajem etanola do 5,0% (V/V).

Bosanskohercegovački standard BAS EN 228+A1:2018 sadrži i nacionalne dodatke u kojima su definisani nacionalni zahtjevi za:

- uzimanje uzoraka;
- bezolovni benzin s većim oktanskim brojem;
- sezonsku isparljivost.

BAS EN 590+A1:2018, *Goriva za motorna vozila – Dizel – Zahtjevi i metode ispitivanja*. Standard je preuzet metodom prevoda evropskog standarda EN 590:2013+A1:2017, *Automotive fuels - Diesel - Requirements and test methods*.

Evropski standard EN 590:2013+A1:2017 pripremio je evropski tehnički komitet CEN/TC 19, *Gasovita i tečna goriva, maziva i srodni proizvodi, naftnog, sintetičkog i biološkog porijekla*, čiji sekretarijat je u nadležnosti NEN-a (Holandskog instituta za standardizaciju). Standard je preuzet putem bosanskohercegovačkog tehničkog komiteta BAS/TC 11, *Nafta i naftni derivati*.

Bosanskohercegovački standard BAS EN 590+A1:2018 utvrđuje zahtjeve i metode ispitivanja za dizel-goriva za motorna vozila koja se isporučuju na tržište. Primjenjuje se za dizel-gorivo koje se koristi u vozilima s dizel-motorom, projektovanim za rad s dizel-gorivom za motorna vozila, koja sadrže do 7% (V/V) metil-estara masnih kiselina (FAME). Uveden je novi sistem označavanja dizel-goriva na distribucionim pumpnim automatima u skladu sa zahtjevima standarda BAS EN 16942.

Bosanskohercegovački standard BAS EN 590+A1:2018 sadrži i nacionalne dodatke u kojima su definisani nacionalni zahtjevi za:

- uzimanje uzoraka;
- klimatske uslove.

Putem Tehničkog komiteta BAS/TC 19, *Električne instalacije u zgradama*, preuzeti su sljedeći standardizacijski dokumenti iz područja električnih instalacija niskog napona:

Harmonizovani dokument BAS HD 60364-5-551:2018 i njegov amandman BAS HD 60364-5-551/A11:2018, *Električne instalacije niskog napona – Dio 5-55: Izbor i montaža elektroopreme – Ostala oprema – Član 551: Generatori niskog napona*.

Ovaj harmonizovani dokument daje zahtjeve za izbor i postavljanje generatora niskog i malog napona čija je namjena napajanje, neprekidno ili povremeno, cijele instalacije ili jednog dijela instalacije i njime su obuhvaćeni zahtjevi za instalacije sa sljedećim napajanjima:

- napajanje instalacije koja nije povezana na sistem javne distribucije električne energije;
- napajanje instalacije kao alternativa sistemu javne distribucije električne energije;
- napajanje instalacije paralelno sa sistemom javne distribucije električne energije;
- odgovarajuće kombinacije gore navedenog.

Ovaj dio se ne primjenjuje na samostalne dijelove električne opreme malog napona koji sadrže i izvor energije i opterećenje koje koristi energiju a za koje postoje posebni standardi za proizvod koji uključuju zahtjeve za električnu sigurnost.

Amandman BAS HD 60364-5-51/A12:2018, *Električne instalacije u zgradama – Dio 5-51: Izbor i montaža električne opreme – Opća pravila, kojim se povlači i zamjenjuje amandman BAS HD 60364-5-*

51/A12:2018, *Električne instalacije u zgradama – Dio 5-51: Izbor i montaža električne opreme – Opća pravila*. U ovom amandmanu nalaze se izmjene Aneksa ZB, tačka 511.1.

Harmonizovani dokument BAS HD 60364-5-534:2018, *Električne instalacije niskog napona – Dio 5-53: Izbor i montaža elektroopreme – Razdvajanje, prekidanje i upravljanje – Tačka 534: Uređaji za zaštitu od prelaznih prenapona*. On sadrži odredbe za primjenu granica napona kako bi se obezbijedila koordinacija izolacije u slučaju opisanom u HD 60364-4-44, EN 60664-1, EN 62305-1, EN 62305-4 i CLC/TS 61643-12. Ova tačka se fokusira uglavnom na zahtjeve za izbor i postavljanje uređaja SPD za zaštitu od prelaznih prenapona kad se zahtijevaju standardima IEC 60364-4-44:2007, tačka 443, serija EN 62305 ili ako je drugačije specificirano.

Harmonizovani dokument BAS HD 60364-5-557:2018, *Električne instalacije niskog napona – Dio 5-557: Izbor i montaža električne opreme – Pomoćni strujni krugovi*. Ovaj dio se primjenjuje na pomoćna kola, osim na ona koja su obuhvaćena standardima za posebne proizvode ili sistem.

Putem Tehničkog komiteta BAS/TC 30, Električni kablovi, preuzet je sljedeći standard:

BAS IEC 61443:2018, *Temperaturna ograničenja kod kratkih spojeva električnih kablova nazivnih napona iznad 30 kV ($U_m = 36$ kV)*, koji je prevod engleske verzije međunarodnog standarda IEC 61443:2001 i njegovog amandmana BAS IEC 61443/A1:2010, *Short-circuit temperature limits of electric cables with rated voltages above 30 kV ($U_m = 36$ kV)*.

Standard BAS IEC 61443:2018 daje smjernice o maksimalnim temperaturnim ograničenjima kod kratkog spoja električnih kablova nazivnih napona iznad 30 kV ($U_m = 36$ kV) do nazivnih napona navedenih u IEC 60141 i IEC 62067, uzimajući u obzir:

- izolacione materijale;
- materijale za spoljašnji plašt i unutrašnji plašt;
- materijale za provodnike i metalni plašt i metode za njihovo povezivanje.

Konstrukcija kablovskog pribora i uticaj montažnih uslova na temperaturna ograničenja su takođe uzeti u obzir, kao i proračun dozvoljenih vrijednosti struja kratkog spoja.

Izvorne tekstove evropskih standarda pripremio je Tehnički komitet IEC/TC 20, *Electric cables*, čiji je sekretarijat pod nadležnošću nacionalnog tijela za standardizaciju Njemačke (DIN).

Putem Tehničkog komiteta BAS/TC 42, Drvo i proizvodi od drveta, preuzeti su sljedeći standardi:

- BAS EN 1730:2018, *Namještaj – Stolovi – Metode ispitivanja za određivanje čvrstoće, trajnosti i stabilnosti*,
- BAS EN 581-3:2018, *Vanjski namještaj – Sjedala i stolovi za kampovanje, za kućnu i javnu upotrebu – Dio 3: Mehanički sigurnosni zahtjevi i metode ispitivanja za stolove i korekcija, te*
- BAS EN 581-2/Cor1:2018, *Namještaj za vanjsku upotrebu – Namještaj za sjedenje i stolovi za kampovanje, za kućnu i javnu upotrebu – Dio 2: Mehanički sigurnosni zahtjevi i metode ispitivanja za namještaj za sjedenje*.

Standard BAS EN 1730:2018 specifikuje metode ispitivanja za određivanje čvrstoće i trajnosti strukture svih tipova stolova i radnih površina bez obzira na upotrebu, materijal, dizajn / konstrukciju ili proces proizvodnje. Ovaj standard se ne odnosi na komode za presvlačenje, a metode ispitivanja za procjenu starenja, degradacije, ergonomije i električnih funkcija nisu uključene. Takođe, standard se ne primjenjuje na čvrstoću i izdržljivost bilo kojih dijelova za skladištenje. Ovo je treće izdanje standarda.

Standard BAS EN 581-3:2018 propisuje minimalne zahtjeve za bezbjednost, čvrstoću i trajnost svih vrsta stolova za spoljašnju upotrebu namijenjenih odraslima, bez obzira na vrstu materijala, dizajn / konstrukciju ili proizvodne procese. Standard se ne primjenjuje za urbani mobilijar. S izuzetkom ispitivanja stabilnosti, standard ne omogućava ocjenu prikladnosti bilo koje funkcije za skladištenje koja se odnosi na stolove. Standard takođe ne uključuje zahtjeve za trajnost točkića i mehanizama za podešavanje visine, kao ni zahtjeve za otpornost na starenje i degradaciju uzrokovanu osvjetljenjem, temperaturom i vlagom. Ovo je treće izdanje standarda.

Izvorne tekstove evropskih standarda pripremio je Tehnički komitet CEN/TC 207, *Furniture*, čiji je sekretarijat pod nadležnošću nacionalnog tijela za standardizaciju Italije (UNI).

Putem Tehničkog komiteta BAS/TC 60, Vrata i prozori, preuzet je sljedeći standard:

BAS EN 14351-1+A2:2018 , *Prozori i vrata - Standard za proizvod, izvedbene karakteristike - Dio 1: Prozori i vanjska vrata za pješake*, u sistem bosanskohercegovačke standardizacije usvojeno je metodom prevoda. Ovo je drugo izdanje standarda.

Izvorni tekst evropskog standarda pripremio je Tehnički komitet CEN/TC 33, *Doors, windows, shutters, building hardware and curtain walling*, čiji je sekretarijat pod nadležnošću AFNOR-a.

Standard BAS EN 14351-1+A2:2018 identifikuje nezavisne karakteristike performansi materijala, izuzimajući karakteristike otpornosti na vatru i kontrole dima, koje su primjenljive za prozore (uključujući i krovne prozore, krovne prozore sa spoljašnjom otpornošću na vatru i francuske prozore), spoljašnja vrata za pješake (i njihove sklopove, uključujući staklena spoljašnja vrata bez rama, vrata za nužni izlaz) i zaslone.

Ovaj evropski standard je primjenljiv na:

a) fiksne prozore ili fiksna osvjettljenja, prozore kojima se upravlja ručno ili na električni pogon i prozore visine vrata, zaslone za instalaciju na vertikalne zidne otvore i krovne prozore za instalaciju na krovovima, zajedno sa:

- 1) povezanim okovom, ako postoji;
- 2) izolacijom protiv atmosferskih uticaja, ako postoji;
- 3) ostakljenim otvorima ako se nastoje imati ostakljeni otvori;
- 4) s inkorporiranim kapcima i/ili ramovima za kapke i/ili roletnama ili bez njih; i prozore kojima se upravlja ručno ili pomoću struje, krovne prozore, prozore visine vrata i zaslone koji su:
- 5) u potpunosti ili djelimično postakljeni uključujući bilo kakvo neprovidno punjenje;
- 6) fiksni ili djelimično fiksni ili s mogućnošću otvaranja jednog ili više krila/okna (npr. viseće, projektovano/istureno, okretno, klizno).

b) spoljašnja vrata za pješake na manuelno upravljanje s krilima u istoj ravni ili obloženim krilima, skupa sa:

- 1) sastavnim prozirnim dijelovima, ako ih ima;
- 2) susjednim/dodatnim dijelovima koji su sadržani unutar jednog okvira za ubacivanje u jedan otvor, ako ih ima.

Prozori pokriveni ovim standardom nisu ocijenjeni u pogledu njihove sposobnosti da otpuštaju (otvaraju), kao ni za strukturalne primjene.

Ovaj evropski standard se ne primjenjuje na:

- krovne svjetlosne panele prema BAS EN 1873 i BAS EN 14963;
- ovješene fasade prema BAS EN 13830;
- industrijska, komercijalna i garažna vrata i kapije prema BAS EN 13241;
- unutrašnja vrata za pješake prema EN 14351-2;
- okretna vrata i ulazna vrata za pješake na električni pogon prema BAS EN 16361
- prozore namijenjene da budu dio unutrašnje pregrade.

OSTALE VIJESTI IZ BAS-a

Potpisan Memorandum o razumijevanju i saradnji s Arhitektonsko – građevinsko – geodetskim fakultetom Univerziteta u Banjoj Luci

U sklopu svečane akademije povodom obilježavanja 22. godine Arhitektonsko-građevinsko-geodetskog fakulteta Univerziteta u Banjoj Luci u petak, 14. decembra 2018. godine direktor Instituta za standardizaciju BiH gospodin Aleksandar Cincar i dekanica Arhitektonsko-građevinsko-geodetskog fakulteta gospođa Brankica Milojević potpisali su Memorandum o razumijevanju i saradnji u oblasti standardizacije.

Više na: http://www.bas.gov.ba/pages/page_6659.html

Održan forum i radionica Standardi iz oblasti interneta stvari (IoT): Uticaj na industriju u BiH

U organizaciji Instituta inženjera elektrotehnike i elektronike (IEEE) u Sarajevu i Banjoj Luci su 21. i 23. novembra 2018. godine organizovani forum i radionica *Standardi iz oblasti interneta stvari (IoT): Uticaj na industriju u BiH*.

Više na: http://www.bas.gov.ba/pages/page_6656.html

Donirani priručnici za evrokodove

Dana 9. novembra 2018. godine zamjenik direktora Instituta za standardizaciju Bosne i Hercegovine, gospodin Borislav Kraljević, u ime Instituta za standardizaciju Bosne i Hercegovine, donirao je primjerke Priručnika za evrokodove biblioteci Građevinskog fakulteta Sveučilišta u Mostaru i biblioteci Građevinskog fakulteta Univerziteta „Džemal Bijedić”.

Više na: http://www.bas.gov.ba/pages/page_6655.html

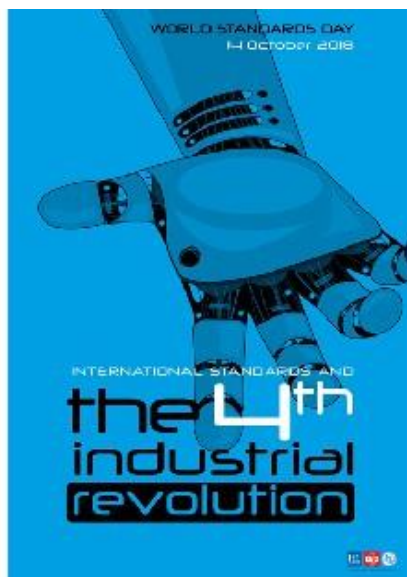
PRVO SAVJETOVANJE BH K/O CIRED

Bosanskohercegovački komitet Međunarodnog savjeta za velike električne sisteme (BH K CIGRÉ) i Bosanskohercegovački komitet Međunarodne konferencije o elektrodistribuciji (BH K CIRED) organizovali su Prvo savjetovanje koje se održalo od 14. do 16. oktobra 2018. godine u Mostaru.

Više na: http://www.bas.gov.ba/pages/page_6654.html

SVJETSKI DAN STANDARDA

Svake godine 14. oktobra članovi IEC-a, ISO-a i ITU-a proslavljaju Svjetski dan standarda, poštujući zajedničke napore hiljada stručnjaka iz cijelog svijeta na izradi dobrovoljnih tehničkih sporazuma koji su objavljeni kao međunarodni standardi.

Više na: http://www.bas.gov.ba/pages/page_6649.html

ODRŽANA ISO-OVA REGIONALNA RADIONICA O PROVOĐENJU NACIONALNIH STANDARDIZACIJSKIH STRATEGIJA

Od 9. do 11. oktobra u Biškeku, Kirgistan, održana je ISO-ova regionalna radionica o provođenju nacionalnih standardizacijskih strategija koju je organizovala Međunarodna organizacija za standardizaciju (ISO) u saradnji s Centrom za standardizaciju i metrologiju pri Ministarstvu ekonomije Republike Kirgistan (KYRGYZST).

Radionici je prisustvovalo 25 učesnika iz 13 zemalja centralne i istočne Evrope, i centralne Azije.

Više na: http://www.bas.gov.ba/pages/page_6651.html

NAPREDAK U IMPLEMENTACIJI EVROKODOVA NA BALKANU

U Tirani je od 10. do 11. oktobra 2018. godine održana radionica „*Put naprijed za implementaciju evrokodova na Balkanu*”.

Organizator radionice je Zajednički istraživački centar Evropske komisije za evrokodove u saradnji s Generalnim direktoratom za standardizaciju Albanije.

Više na: http://www.bas.gov.ba/pages/page_6652.html